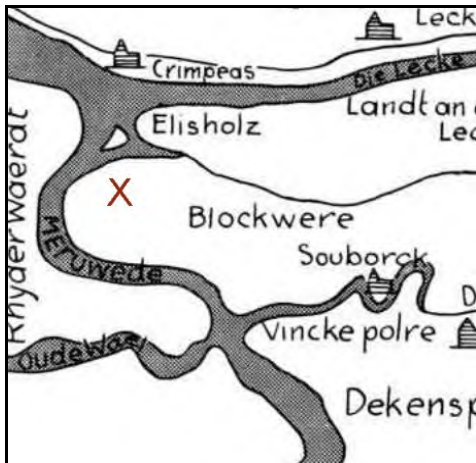

Historie van de begraafplaats te Alblasserdam

Het was van zeer oude tijden af de gewoonte mensen in of nabij de kerk te begraven. Meestal werden die plaatsen beschouwd als gewijde grond. Daar mochten dan ook geen misdadigers begraven worden.

De oudst bekende kerk van Alblasserdam, misschien eerder een houten kapel, heeft gestaan in Blokweer, op een plek die later, door verlegging van de stroombaan, in het midden van de huidige rivier de Noord kwam te liggen. Een tweetal Alblasserdammers, Adriaen Adriaensz Visscher en Lenert Adriaensz Visscher (waarschijnlijk broers), wisten in 1545 te vertellen dat hun vader uit de rivier wel eens menselijke resten opviste, soms zelf een hele doodkist. De ene verklaart: *'dat de kercke van Alblasserdam plach te leggen daer men nu buytendijcx salm ende visch vangt ende heeft hij getuyge zijn vader wel hooren seggen dat hij upt oude kerckhoff op een laech ebbe wel doots hoofden uyt kisten gehaelt heeft ende gedraegen upt kerckhoff daer alsnu de kercke te Alblasserdam staet'*. Dat moet dus op de plek geweest zijn waar eertijds het kerkje met begraafplaats zich bevond.

Plaats waar mogelijk de oeroude kerk in Blokweer heeft gestaan. Rond 1400 verlegde de rivier de Merwede zijn stroombaan, waardoor het kerkje midden in de rivier kwam te liggen en daar verdween.

Het oude kerkje is rond 1375-1400 vergaan. Al voor 1409 was er in Alblasserdam een nieuwe kerk verrezen. Dat er toen een kerk was blijkt uit een schepenaakte van februari 1409 waarin verkoop van een stuk land werd aangekondigd in de kerk van Alblasserdam. Het moet een groot gebouw geweest zijn. Het was een kruiskerk, dus met schip, transept en koor. In 1575 is die kerk door doortrekkende Spanjaarden verwoest. Alleen van de toren bleef nog iets over. Er was in het geteisterde dorp geen geld om meteen de kerk weer op te bouwen. Bijna veertig jaar was er op die plek alleen een ruïne te zien. Pas in 1612 waren er middelen om de kerk weer op te bouwen, zij het slechts tot de helft, dus alleen het schip. Transept en koor zouden misschien later nog gerestaureerd kunnen worden. Na 1658 leek dat ook te gaan gebeuren. Het dorp had van de Staten van Holland toestemming gekregen om die uitbreiding te realiseren en bevoegdheden om extra belastingen onder de burgers te heffen om alles te kunnen

financieren. De oorlog van 1672 slokte het geld dat al verzameld was op en van uitbreiding is nooit meer iets gekomen.

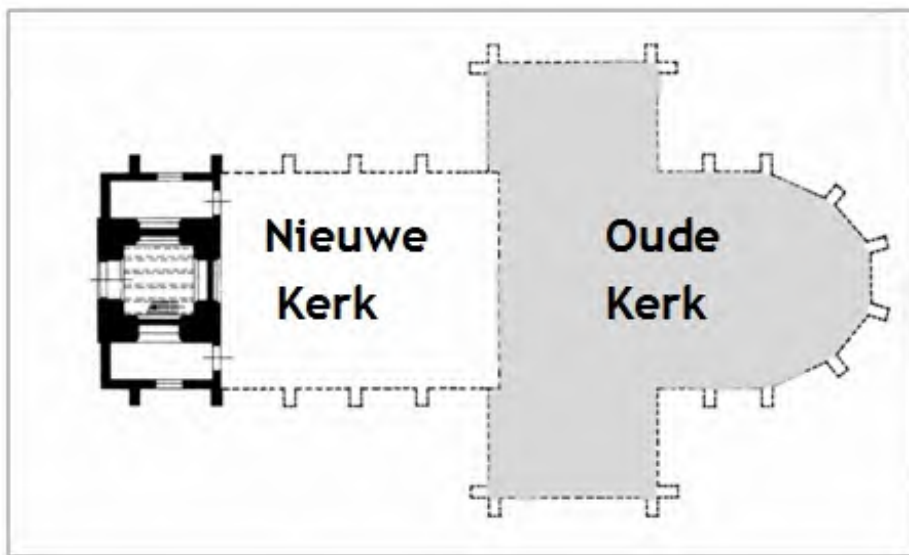
In 1612 werd door de kerkmeesters een oproep gedaan aan alle rechthebbenden op graven om in persoon aan te komen wijzen waar dat graf zich bevond, want de grafregisters waren tussen 1575 en 1612 niet goed bijgehouden en daardoor waren er allerlei geschillen ontstaan. Eerst werd de kerk opgemeten door de timmerman Adriaen Huybertsz. Volgens zijn meting was elk graf acht wezelse voeten (een voet van 28,2 cm) lang en vier voet breed (2,26 m x 1,13 m). Uit de rangschikking van de graven kunnen we de afmetingen van het kerkgebouw afleiden. Het herbouwde schip was groot (binnenmaten, dus dikte van de muren en de toren niet meegerekend: 12,4 meter breed en 19,2 meter lang. Uit het grafregister van 1781 kunnen we de afmetingen van het niet herbouwde deel (transept en koor) afleiden. Die delen waren toen namelijk nog in gebruik als kerkhof en werden aangeduid als 'de Oude Kerk'. Het transept bevatte 3 liniën van elk 19 graven. Dit deel van de voormalige kerk moet dan dus 24,9 bij 10,1 meter geweest zijn. In het koor bevonden zich 34 graven en de afmetingen van dit deel van de voormalige kerk bedroegen: lang 16,9 en breed 10,1. Zo komen we op een lengte van het totale gebouw (exclusief de toren) op 46,2 meter. De toren meegerekend op ca. 51 meter. Volgens een memo van dhr. C.A.

Rijkee van 23 maart 1854 zou de Nieuwe Kerk (alleen het schip dus dat in 1612 was herbouwd) als afmetingen hebben: breed 10 meter en lang 21meter. Een ruim bemeten gebouw dus. Bij zijn rede tijdens de laatste dienst die in de Nieuwe Kerk gehouden werd in 1854, zei ds. J.E.C. de Wijs: *'Men is echter van meening, dat hetzelfde eene zogenaamde kruiskerk, en wel een zeer groot gebouw zal geweest zijn, wat waarschijnlijk is als men de oude grondslagen in aanmerking neemt, die nog zichtbaar zijn.'* Ook in een rond 1817 geschreven geschiedenis van Alblasterdam noemt de schrijver dit feit: *'Eenige oude muurbrokken, bekend bij de naam van de Oude Kerk, agter en aan de Nieuwe Kerk zijn daar nog van overig. Deze Oude Kerk is thans mede nog dienende voor begraafplaatsen. Ook is in dezelve een grafkelder behorende aan de famielje Pijl.'*

De Nieuwe Kerk bevatte 56 graven, de vier kindergraven in de toren meegerekend 60. Het voormalige transept, nu de Oude kerk genaamd, telde 57 graven en het koor 34. In 1612 betaalde je voor een nieuw graf in de Nieuwe Kerk zes gulden. Voor het openen van een graf moest elke keer drie gulden neergelegd worden en de eigenaar moest ook betalen voor het weer dichtmaken. Als bij dit karwei tegels van de kerkvloer zouden breken kwam dat ten laste van de grafeigenaar.

Toen de administratie weer op orde was, werd er ook een nieuwe gravenlijst opgesteld.

Men kon begraven worden in drie klassen: in de Nieuwe Kerk, zoals het herbouwde deel genoemd werd, in de Oude Kerk, dat was het deel dat niet gerestaureerd was in 1612 en zo'n graf lag dus gewoon in de open lucht, en op het kerkhof. De begraafarieven waren op deze indeling afgestemd.

De koster was tevens schoolmeester en doodgraver en moest werken volgens de instructies. De voorschriften van 1688 bepaalden:

- het opengeld voor graven in de Oude en Nieuwe Kerk moest vooraf aan de doodgraver betaald worden. Voor alle graven die vijftien jaar lang niet geopend waren moest toch opengeld betaald worden. Als iemand een graf in de kerk had dat nog niet vol was en hij wilde iemand op het kerkhof begraven hebben, terwijl er nog ruimte was in het graf in de kerk, dan moest hij toch het opengeld betalen alsof er in de kerk begraven werd.
- de doodschulden moesten binnen zes weken betaald worden op een boete van drie gulden.
- als iemand in Alblasterdam overleed en de familie wilde hem in een andere plaats laten begraven, dan moest men desondanks in Alblasterdam alle kosten betalen die bij een begrafenis in dit dorp van kracht waren.

- het opengeld in de Nieuwe Kerk bedroeg 3 gulden en in de Oude Kerk 1.10.0.
Er waren tarieven voor de werkzaamheden van de koster/doodgraver, afhankelijk van de plaats waar begraven werd en ook hoe diep (maximaal drie diep):
In de Nieuwe kerk resp. 2.16.0, 2.8.0 en 2.0.0
In de Oude Kerk resp. 2.6.0, 2.0.0 en 1.14.0
Op het kerkhof 1.10.0. Hier is geen sprake van meer kisten diep.
Voor kinderen beneden de twaalf jaar werd reductie toegepast.
Deze tarieven waren inclusief het tweemaal luiden van de kerkklok. Wie langer geluid wilde hebben betaalde ook meer. Er moest ook voor het kleed over de baar betaald worden. Dat kostte voor het grote kleed 12 stuivers en voor het kleine de helft.
Hierbij kwam natuurlijk nog het aankoopbedrag van een graf.

In het grafregister van 1781 worden nog een paar andere voorschriften genoemd:
- Als een persoon op wiens naam een graf stond overleed, moest binnen een jaar dat graf op naam gezet worden van een van de nabestaanden. Als men dit verzuimde, verviel het graf aan de kerk, die het dan weer kon verkopen aan een andere gegadigde. Men werd echter wel binnen zes weken nadat de genoemde situatie zich voordeed door de koster/doodgraver gewaarschuwd.

De handhaving van deze maatregel liet nogal eens te wensen over. Al in 1730, toen die regeling ook al bestond, werd er weer een nieuw gravenregister gemaakt met aantekening wanneer een graf voor het laatst was geopend. Daaruit bleek dat er bij het betalen van het opengeld veel mis ging en dat de meeste graven op oude en vaak onbekende namen stonden *'tot merckelijcke vercortingh van de inkomsten der kercke'*. Vervolgens worden de oude voorschriften herhaald: opengeld elke vijftien jaar en bij wie dat door nalatigheid in dertig jaar niet was gebeurd, moest dubbel betalen. Als men in gebreke bleef, verviel het graf aan de kerk.

- Ook toen was nog van kracht de regeling voor het opengeld na verloop van vijftien jaar. ook al werd het graf in werkelijkheid niet geopend in die periode, men moest toch betalen alsof dat wel was gebeurd. Een vaste bron van inkomsten dus voor de kerk.

De koster/doodgraver was blijkbaar wel eens gemakzuchtig, want er wordt in zijn instructies nadrukkelijk vermeld dat hij bij het graven voldoende diepte neemt, namelijk bij drie diep moest voor de onderste kist ruim 1.80 meter diep gegraven worden. Het kwam namelijk wel voor dat met die diepte een loopje genomen werd en dat vooral in de Nieuwe Kerk de bovenste kist niet met voldoende aarde bedekt was, wat vooral in de zomer een zware reuk en stank in het gebouw veroorzaakte.

De Cornelis Pijl, schout van Alblasterdam, verzocht in november 1760 om de sacristie te mogen afdekken en sluiten en daarin een grafkelder te maken ten behoeve van hem en zijn familie. Die sacristie was in de roomse tijd de ruimte waar liturgische gewaden, boeken en voorwerpen werden bewaard en was als zodanig na de reformatie niet meer nodig. Zij bevond zich aan de noordzijde van de kerk tegen het transept en het koor. Een van de nazaten van deze familie Pijl, wonende in Kralingen, reclameert in 1889 over het slechte onderhoud van de grafkelder door de gemeente. Destijds was voor dat onderhoud f 1000,- betaald. De raad wil de brief niet in behandeling nemen omdat hij ongezegeld is, maar de burgemeester stelt vast dat de brief onjuist is geadresseerd, omdat destijds schout Pijl f 1000,- aan de kerk had geschonken om daaruit het onderhoud te bekostigen en niet aan de gemeente.

Het begraven in de kerk mocht dan wel een eeuwenoude gewoonte zijn, maar men ging toch steeds meer beseffen dat aan die situatie een einde moest komen. Deze traditie ging met veel ongemakken gepaard. We noemden als de zware lucht in de kerk. De kerkvloer lag maar zelden goed vlak en er moest regelmatig zand aangevoerd worden om de vloer te

egaliseren. De ongelijkheid werd veroorzaakt door het inzakken van de kisten onder vloer. In de vergadering van het dorpsbestuur in 1757 wordt dat aan de orde gesteld: *'Op het voorstel door schout en kerkmeesteren gedaan, dat de vloer van de kerk door 't invallen der graven seer laag en ongelijk is nedergesakt, waardoor de stoelen en banken niet ordentelijk vastgeset werden en andere inconvenienten voorkomen, is bij schout en geregten geresolveert en goedgevonden den schout en kerkmeesteren te autoriseren, bij de eerste bequame glegenheydt de graven ende vloer van de kerk te verhoogen en gelijkmaken soo 't behoort'*.

Het initiatief tot ophouden met begraven in de kerk kwam echter niet van de kerken zelf, maar moest door de overheid via een wet afgedwongen worden,

In 1804 verboden de Fransen die ons toen overheersten het, maar toen zij weg waren, gingen de oude praktijken gewoon weer door. Pas in 1829 vaardigde koning Willem I een begraafverbod in de kerken uit.

Toen en ook al eerder was het begraven steeds meer een zaak van de plaatselijke overheid en steeds minder een aangelegenheid van de kerk.

Al in 1825 overlegde de gemeenteraad over dit punt. De landelijke overheid stuurde toen al regelmatig circulaire's om de gemeenten aan te zetten tot het inrichten van een begraafplaats, buiten het kerkgebouw. De gemeenteraad schreef in augustus 1825 aan de Gedeputeerde Staten dat in Alblasterdam er geen gelegenheid is tot het aanleggen van een begraafplaats tenzij men zich enorme kosten getroostte. Hij merkte op dat het begraven in de kerk minder vaak plaatsvond dan in veel andere plaatsen, omdat er nog een begraafplaats buiten het kerkgebouw was, namelijk de Oude kerk en het kerkhof. Dat waren dan ook de enige plaatsen waar een geschikte begraafplaats gerealiseerd zou kunnen worden. Men besepte dat de ruimte aldaar nogal krap was en daarom besloot men in oktober 1827 de heer Boen Papenhuizen, die land had achter de kerk bezat, te vragen om ruim 200 roeden land aan de gemeente te verkopen. Men dacht ook na (toen al) of elders in het dorp een begraafplaats aangelegd zou kunnen worden. Papenhuizen willigde het verzoek overigens niet in, omdat hij van plan was op dat stuk land voor zichzelf een begraafplaats aan te leggen. Men kwam tot de conclusie dat er in het dorp geen andere geschikte locatie te vinden was en dat men dus het bestaande kerkhof moest proberen aan te passen en uitbreiden. Een kleine uitbreiding was nog mogelijk als Jan Tuijtel mee wilde werken en een stukje land naast het kerkhof wilde afstaan. Jan Tuijtel was daar inderdaad toe bereid, op voorwaarde dat het onderhoud van de weg die tot het perceel behoorde, op kosten van de gemeente voortaan onderhouden zou worden. Ook besloot men de graven in de Nieuw Kerk te verplaatsen naar de Oude Kerk, waarbij de tarieven van de Nieuwe Kerk onverkort van kracht zouden blijven.

In 1828 begon Gedeputeerde Staten opnieuw over de begraafplaats. In zijn antwoord gaf het gemeentebestuur een beschrijving van de toenmalige begraafplaats: *'Dat die begraafplaats bestaat in een met sterke muuren van genoegzame hoogte omringd terrein, zijnde de ruïne van een oud kerkgebouw, een uitgebreidheid hebbende van 260 vierkante ellen (260 m²), zoo hoog dat daarin de lijken drie diep kunnen worden begraven en thans gebruikt wordt tot een begraafplaats, zijnde de graven daar in gevonden worden afgedeeld, geregeld bij linien, voor een gedeelte toekomende aan particulieren en de overige zogenaamd aan de kerk, laatstgenoemde in genoegzame getallen om aan de eigenaren der graven in de kerk andere grafplaatsen, ook op eene met muren omringden en afgesloten plaats aan te wijzen, terwijl er dan nog eenige ten gebruiken in bijzondere omstandigheden zouden overschieten om zoo als nu ten voordele van de kerk te kunnen worden verkogt of verhuurd, wordende ook daar in gevonden een plaats geschikt tot een dooden huis. Dat de andere begraafplaats, het zogenaamde kerkhof, even zoo verwijderd van de kom der gemeente als eerstgemelde, en zoo als het zelve voortaan kan worden gebruikt meer verwijderd van het naastbij staande gebouw.*

Van dat kerkhof namentlijk zoude een gedeelte en wel het naaste bij het huis gelegene voortaan als begraafplaats worden verlaten en de begraafing geschieden op het

meer verwijderd gedeelte alleen, hetwelk met eene kleine uitbreiding op de naast bij gelegen grond en verhoging van een gedeelte van het zelve, volkomen bruikbaar zoude kunnen worden gemaakt tot een begraafplaats alwaar de lijken twee diep kunnen worden begraven en eene uitgestrektheid heeft van 775 vierkante ellen en dus deze uitgestrektheid gevoegd bij die van het oud kerkgebouw uitmaakt eene ruimte van meer dan duizend vierkante ellen, hetwelk eene begraafplaats opleverd op het welk de graven meer dan vijftien jaren zouden kunnen gesloten blijven, aangezien het getal lijken jaarlijks dooreen bedraagt vijftig, waaronder het proportioneel getal kinderen. Welk begraafplaats dan ook geheel zoude behoren te worden afgesloten en omringd door eene digte wasbare hegge, welke wijze van afsluiten wij aan uw Edel Groot Achtb. voordragen, dewijl een muur welke geoordeeld zoude kunnen worden hegt genoeg te zijn, ter afwering van de golfslag bij inundatie zeer kostbaar zoude zijn, zonder de verzekering te erlangen dat dezelve aan dat oogmerk zoude voldoen. Voor tegemoetkoming van het geene de kerkfonds zoude gerekend worden te kunnen lijden aan deszelfs inkomen, zoude wij van oordeel zijn dat de eigenaren der graven welke verkiezen zullen andere graven te worden aangewezen in de omtrek van de ruïnen van het oud kerkgebouw, bij voortdoring blijven betalen die zelve regten van openen voor de kerk welke bevoren van de graven in de kerk zijn betaald.

En daar de kerke inkomsten almede bestaat in het *latus quo* verkopen van een of ander aan de kerk vervallen ledig leggende graven of ook wat uit het late begraven van een lijk in een dier ledig leggende graven waar voor mede als ordinair werd betaald, zouden wij van oordeel zijn eene geringe vergroting te maken van de bemuurde begraafplaats door het uittrekken van een gedeelte der muur waar door dan eene ruimte zoude worden verkregen meerder als benodigd zoude zijn tot voorschreven einde, alles blijkens hier van gemaakte schets tekening.

Dat eene zwaarigheid zich op doet van de zijde van het kerkbestuur welke hoezeer in het afgetrokkene instemmen met die maatregel, echter vermenen niet te kunnen toestemmen dat die ledig leggende en niet gebruikt wordende graven in het oude kerkgebouw zoude worden aangemeten aan de eigenaren van graven in de kerk, welke nu vervallen, op grond dat die graven zijn een eigendom van de kerk en dat ook door die maatregel eenige nadeel aan het inkomen dier kerke zoude worden toegebracht en zijlieden zich alzoo onbevoegd rekenen in die overgiften toe te stemmen.

Dat wij aan het kerkbestuur geobserveerd hebben dat de begraafplaats een geheel onderscheide soort van eigendom uitmaakte als andere bezittingen. Dat het eene eigendom is gedestineerd alleen tot begrafenis, dus eigenlijk aan de gemeente behoort waar van de revenuen aan de kerk worden gegeven tot onderhoud van dezelve en dat het gemis van inkomsten indien het blijkt effectueel te zullen bestaan ruim word vergoed door de hier voren gementioneerde uittrekking van de muur waar van de noodzakelijkheid eerst zal blijken bij het overnemen der graven. Onaangezien dat alles vermenen zij egter dat eene authorisatie van H.H. Gedeputeerde Staten daar toe word vereischt.

Dat door het volvoeren van deze maatregel effectueel zal worden voldaan aan het oogmerk der wet en dat ook het volbrengen van dit alles eene uitgave zal vereischen van circa zes honderd guldens, en dat wij worden geauthoriseerd tot vinding der onkosten te doen eene personele omslag tot de benodigde som.'

Dan volgt een overzicht van nieuwe tarieven, ingaande 1 januari 1829:

Voor opengeld van de graven welke uit de kerk zullen worden overgebracht in de ruïne van een oud kerkgebouw f 4,00

Voor opengeld van de thans bestaande graven in de voorgenoemde ruïne

f 2,50

Voor opengeld op kerkhof

f 1,00

Voor een baarlaken No. 1

f 2,00

Voor een dito No. 2

f 1,50

In augustus 1828 besloot de gemeenteraad dat de begraafplaats, 'zijnde de ruïne van een oud kerkgebouw', dertig centimeter opgehoogd moest worden, net als het kerkhof, zodat men daar twee diep kon begraven. De medewerking van de kerkmeesters was daarbij nodig. Er was nog steeds sprake van muurstukken. Men besloot de zogenaamde Oude Kerk of ruïne op een gelijke hoogte te laten opruimen en wel tot de hoogte van twee meter boven de grond van het kerkhof, en tevens de overblijvende muren behoorlijk op te maken en te dekken met een stenen kap.

In oktober 1828 verklaarde de eigenaar van de grafkelder op de begraafplaats in de ruïne of Oude kerk (waarschijnlijk die van de familie Pijl) dat hij die wel wilde afstaan tot het medegebruik van een dodenhuis, mits dat de inkomsten bij de gemeente en niet bij de kerk terechtwamen. Er werd een nieuwe kap over de grafkelder, nu dodenhuis, aangebracht en er werd een poort voor de ingang van de begraafplaats in de ruïne aangebracht.

In maart 1828 gaf de gemeente aan de overheid door dat er jaarlijks twintig volwassenen begraven werden, zeven kinderen beneden de twaalf jaar en elf kinderen jonger dan een jaar. De kerk kreeg vanaf januari 1830 per jaar f 75,- als vergoeding voor de derving van inkomsten uit het begraven. Het onderhoud van de begraafplaats bedroeg f 30,- per jaar en de doodgraver kostte f 80,- per jaar.

De kerk raakte dus steeds meer op de achtergrond bij het begraven. Uiteindelijk werd in april 1837 de grond van de burgerlijke begraafplaats officieel bij notarisakte overgedragen aan de gemeente. Inmiddels bedroeg de jaarlijkse schadevergoeding voor het niet meer begraven in de kerk, die in 1828 nog f 30,- was, in 1830 f 50,-, vanaf 1833 f 100,-. In 1829 waren de baarlakens en de begraafgereedschappen al aan de gemeente verkocht, voor f 45,-. In 1837 werden graven uit de kerk overgeplaatst naar een plek in de open lucht, met gesloten beurzen.

De kerk aan de Kerkstraat in 1854 kort voor de sloop.

In 1854 verhuisde de kerkelijke gemeente naar een nieuw gebouw, gelegen aan het Cortgene, op dezelfde plek waar nu de Grote Kerk staat. In mei 1855 besloot de gemeenteraad na overleg met de kerkmeesters om het verlaten kerkgebouw met de grond aan de gemeente over te dragen. De kerk vroeg er f 4000,- voor. De kerkmeesters verkopen uiteindelijk voor f 3000,- onder voorwaarde dat de zerken in de kerk in hun bezit zullen blijven. Die zouden gebruikt worden voor de vloer van de nieuw te bouwen kerk. Later zijn ze allemaal vernietigd op twee na die nu nog in het portaal van de Grote Kerk liggen. De kerk werd gesloopt en de toren aan de achterzijde dichtgemetseld.

In 1864 kregen de heren A. Pijl en F.H. von Lindern toestemming om een grafkelder te laten metselen. In die periode waren er al zes grafkelders; van de familie F.H. von

Lindern (eerste bijzetting oktober 1864), van Floris Kloos (eerste bijzetting dec. 1866), van de families Rijkee en Herfst (eerste bijzetting okt. 1864), van Jan Corneliszoon Smit (eerste bijzetting mei 1866), van Cornelis Pijl (eerste bijzetting aug. 1847) en van Jan Vroege (eerste bijzetting sept. 1867).

Het probleem van al of niet uitbreiden, dan wel verplaatsen van de begraafplaats, kwam met regelmaat in de raad aan de orde. Zo in juni 1867 toen de raad B&W opdroeg naar mogelijkheden uit te kijken voor vergroting in oostelijke richting en tegelijkertijd verkleining in westelijke richting om zo voldoende afstand tot de bebouwing in de Kerkstraat te creëren, dan wel verplaatsing. In juni 1881 was het gemeentebestuur op de begraafplaats en liet zich door de doodgraver aanwijzen op welke plekken nog begraven kon worden. Men

constateerde dat er nog ruim 250 lijken begraven konden worden en dat er dus geen dringende noodzaak was voor uitbreiding. Het alarmerende bericht van de doodgraver dat er nog maar ruimte was voor tachtig doden viel dus wel mee. Men vond het dan ook niet nodig om grond aan te kopen voor uitbreiding, grond die tegen een bedrag van f 3000,- van dhr. Tuijtel gekocht zou kunnen worden.

In februari 1891 onderzocht men opnieuw een mogelijke uitbreiding. Die zou moeten komen achter de bestaande begraafplaats en bestemd zijn voor eigen- en huurgraven. B&W kregen opdracht goedkeuring bij Gedeputeerde Staten aan te vragen. GS gaven echter geen toestemming. Men vond dat de uitbreiding de begraafplaats alleen maar slechter zou maken. De raad zag van het eerder genomen besluit af. In de daaropvolgende discussie bracht een aantal raadsleden naar voren dat de bestaande begraafplaats groot genoeg was, maar dat er wanorde heerste omdat vroeger zomaar in het wilde weg begraven werd, zonder duidelijk plan. Besloten werd te wachten tot de begraafplaats vol was. Intussen zou men een muur rondom aanbrengen waardoor het ophogen gemakkelijk kon geschieden.

In 1892 heerste er een cholera-epidemie die vele doden tot gevolg had. In de vergadering van 26 september 1892 stelde dhr. Pijl voor een paar wachters bij het dodenhuisje te zetten, zodat schijndoden die (te) haastig naar dat lijkenhuisje waren gebracht tijdig geholpen konden worden. Besloten werd een ruimte voor die wachters te maken zodat de ingezetenen niet bang hoefden te zijn dat schijndoden aan hun lot werden overgelaten.

Maar soms waren er jaren met opvallend weinig begrafenissen. Daar klaagde de doodgraver in 1897 dan ook over, want hij had daardoor minder inkomsten. Hij kreeg een gratificatie van f 25,-.

In maart 1901 klaagde de doodgraver erover dat bij het plaatsen van sommige grafstenen paarden werden gebruikt. Zijn instructies luiden dat hij geen vee mocht toelaten. Intussen was het gemeentebestuur al weer bezig naar grond voor uitbreiding te zoeken. Men had het oog op grond van de heer C.Pijl tussen de Alblas en de begraafplaats gelegen, groot 11 aren, aankoopsom f 4500,-. Ook wilde men een stuk grond van de kerk vlakbij de begraafplaats aankopen.

In maart 1904 heeft men opnieuw grond aangekocht, nu van D.M. Tuijtel, 400m² voor totaal f 1500,-. Het perceel lag aan de oostzijde van de begraafplaats. De ruimte die het jaar daarvoor was toegevoegd, was al bijna verbruikt, want de sterfte onder volwassenen was de laatste tijd bijzonder groot. Er kwam nu ruimte voor ca. 350 graven bij.

In december 1905 wilde de gemeente de begrafenisrechten van f 100,- per jaar die men nog steeds betaalde aan de kerk afkopen. De kerk wilde daar f 3300,- voor hebben. De begraafplaats was indertijd redelijk goedkoop van de kerk gekocht en de f 100,- per jaar was ook niet te veel gevraagd. De raad was echter niet bereid meer dan f 2500,- te betalen. De kerk ging akkoord en zo kwam er op 8 februari 1906 een eind aan de betaling van begrafenisrechten door de gemeente.

In augustus 1906 werd een ijzeren hek aangeschaft voor de begraafplaats, kosten f 600,-.

In 1931 onderzocht de gemeente al weer de mogelijkheid van uitbreiding. Daar zou f 9000,- voor geleend moeten worden. De heren C.F. Smit en B.J.M. Lels leenden respectievelijk f 4000,- en f 5000,-.

Eind 1954 kocht de gemeente boerderij van dhr. D. Tuijtel aan voor f 85.500,- i.v.m. de uitbreiding van de begraafplaats.

In dat jaar besloot de gemeente definitief de oude begraafplaats uit te breiden al besefte men wel dat die uitbreiding slechts voor een beperkt aantal jaren het ruimtegebrek kon verlichten. Het werk was medio 1957 klaar.

Er werd ook al enige tientallen jaren gedacht aan de stichting van een aula. Al in 1937 had men daar ideeën over. Toen werd onderzocht of er in de Oude Toren een aula gemaakt kon worden. Het plan is nooit uitgevoerd, omdat al gauw duidelijk was dat een aula op die plek te klein zou zijn en dat men bij wel uitvoeren meteen de Oude Toren zou moeten restaureren. Dat werd allemaal te duur. Bovendien doorkruiste de oorlog de plannen.

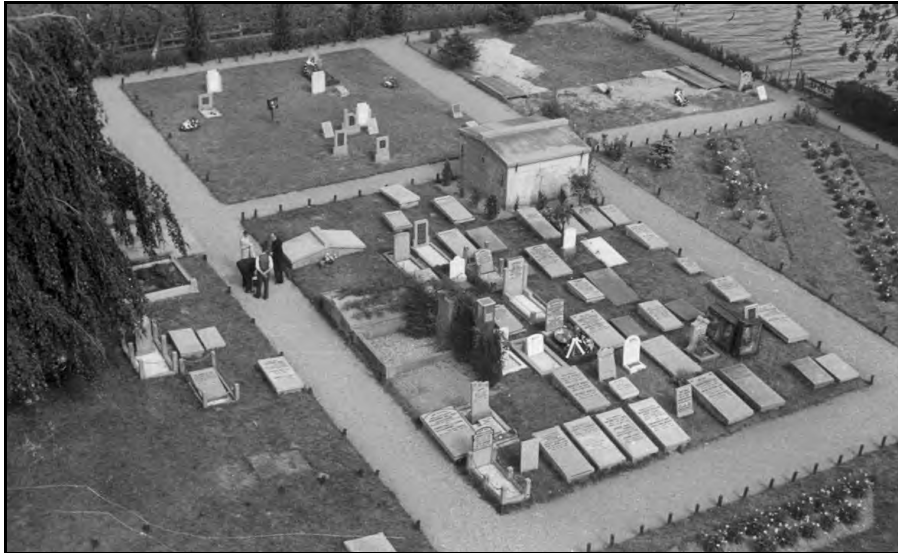

Foto genomen vanaf de toren met de situatie op de begraafplaats tussen mei en december 1939.

In 1961 heeft de begraafplaats dan uiteindelijk een aula, een apart stenen gebouwtje. die aula is in 1994 uitgebreid en in 2008 vervangen door een geheel nieuw gebouw.

De aula van 1961

In 1970 realiseerde men zich dat er geen mortuarium of sectiekamer was en dat daarom steeds de wachtkamer van de aula werd gebruikt. Die is daar niet voor ingericht en ook in het donker moeilijk bereikbaar wegens gebrek aan buitenverlichting. Er is toen in de Oude Toren een speciaal sectiekamertje aangelegd. Later is dat weer verwijderd en nu is het opslagruimte voor de beheerder.

Het sectiekamertje

De oorlog met het bombardement op het dorp had nog een nasleep in 1972. Toen deden B&W een bekendmaking uitgaan met een verzoek aan rechthebbenden op graven van voor 1940 om zich te melden bij B&W om aan te geven waar de graven waren waarop zij recht hadden. Door het bombardement was namelijk de bevolkingsadministratie verbrand. Een situatie die doet denken aan wat in 1612 gebeurde.

In 1968 werd gezocht naar een andere plek voor de begraafplaats, de oude zou nog maar zes jaar te gebruiken zijn en er was dus sprake van urgentie. Er was een aantal opties:

- a) bestaande begraafplaats uitbreiden
- b) een nieuwe begraafplaats in de Lange Steeg
- c) een nieuwe begraafplaats in poldertje Souburg
- d) een nieuwe begraafplaats in plan Kinderdijk, langs de Van Hogendorpweg, of achter het Zwarte Paard.

Intussen was in 1976 een kleine erebegraving achter de Oude Toren gereedgekomen. Een aantal oude grafkelders vlak achter de toren moest hiervoor geruimd worden.

Pas in 1982 is men wat verder met uitbreidingsplannen. De keuze was gevallen op een locatie nabij de Van Hogendorpweg. Een jaar later ging de discussie over welke voorzieningen er op die nieuwe begraafplaats moesten komen: een rouwcentrum, een aula. Ook aan de minderheden in het dorp werd gedacht. In 1988 besloot de gemeenteraad op de nieuw aan te leggen begraafplaats een aparte ruimte voor Moslims maken. De eigenlijke aanleg werd overigens met een jaar uitgesteld, waardoor noodzakelijk werd dat de bestaande dodenakker weer iets uitgebreid werd. In 1986 werd dan een begin gemaakt met de aanleg van het terrein. De kosten zouden ruim drie en een half miljoen bedragen. Voor dat dit project voltooid zou zijn, moest er op de oude begraafplaats toch nog meer ruimte gemaakt worden om de periode tot 1991 als de nieuwe dodenakker klaar zou zijn te overbruggen. Eind 1986 kon een nieuw gedeelte van de begraafplaats in gebruik genomen worden. Daar was plaats voor 300 à 350 graven. Dat moest voldoende zijn tot 1991.

Toch zou die nieuwe begraafplaats midden in het dorp er nooit komen. In maart 1991 zag de gemeente af van een nieuwe begraafplaats aan de Van Hogendorpweg. Daar was intussen een 'zandbult' verrezen die anderhalf miljoen had gekost. De zakking die daar optrad gaf weinig hoop op een goed functioneren van de nieuwe locatie. Ook zoeken naar een andere plek in het dorp was van de baan. Er bleef dus maar een mogelijkheid open: opnieuw uitbreiden van de oude begraafplaats. In december 2008 werd daartoe besloten. Dit project had ook te kampen met problemen. De aannemer ging in september 2011 failliet, het project moest opnieuw worden aanbesteed en kon pas in mei 2012 worden voortgezet. Het moest 1200 graven extra opleveren in een moderne aanpak, namelijk graven in kleine keldertjes, men spreekt van 'een duurzame begraafcyclus' waardoor er geen plaatsgebrek meer zou optreden. Aan de uitbreiding moest wel een speeltuintje opgeofferd worden. In de eerste helft van 2013 kon de uitbreiding in gebruik genomen worden. Intussen had de begraafplaats ook een naam gekregen: De Oude Torenhof. In november 1991 werd besloten voortaan de toren 's avonds te verlichten.

De laatste uitbreiding van 2012/2013. In werkelijkheid lopen de lijnen natuurlijk recht.

Bijzonder graven in het oude gedeelte.

Het familiegraf van B.C.A. Rijkee-Vroege

Dit huisje is gesticht door B.C.A. Rijkee in 1921. Hij kocht de grond voor 50 gulden van de gemeente. In januari 1922 werd het in gebruik genomen. Enkele familieleden die elders op de begraafplaats lagen werden overgeplaatst.

- J.C. Rijkee-Vroege, geboren te Alblasserdam 13-7-1843, overleden te Rotterdam 24-7-1912 *
- B.C.A. Rijkee, geboren 9-12-1841 te Alblasserdam, overleden te Rotterdam 11-7-1921 *
- H.J. Koopman, geboren 3-10-1883, overleden 12-8-1968
- J.C. Smit, geboren 3-8-1900, overleden 6-12-1991
- J. van Blarkom-Koopman, geboren 18-10-1922, overleden 23-9-1998
- J. Fortuyn Droogleever, geboren 19-3-1911, overleden 5-7-2001
- C. Rijkee, geboren 17-7-1873, overleden 12-11-1873 *
- A.B. Rijkee, geboren 19-7-1872, overleden 30-7-1872 *
- J. Smit-Rijkee, geboren 19-3-1870, overleden 26-7-1915 *
- C. Rijkee, geboren 17-4-1875, overleden 4-7-1955
- A.B. Fortuyn-Droogleever, geboren 28-1-1877, overleden 12-8-1936

De met een * gemarkeerde personen werden op 7 januari 1922 naar dit graf overgeplaatst. Op grond daarvan is aan te nemen dat dit familiegraf kort voor die datum beschikbaar kwam voor de familie.

Het familiegraf Vroege-Rijkee met een tegeltje in dit huisje.

Familiegraf Van Wageninge-Sterk

De afgeknotte zuil symboliseert de vergankelijkheid van het leven en duidt ook vaak op een te vroeg afgebroken leven. Dit graf is al zeer oud. In het oude begraafboek staat:

Lijn 14 no. 1

22 Sept. 1883 Aangekocht door den Heer D. van Wageningen en op dien datum in

begraven zuster T. Sterk, oud 69 jaar

17 Juli 1890 Begraven P. Wageningen, zuster van menheer van Wageningen, oud 64 jaar

18 April 1891 Begraven M.W. Sterk, huisvrouw van de heer D. van Wageningen, oud 74 jaar.

Familiegraf van Cornelis Smit (1882-1935)

Een opvallend graf door het gebruik van een glazen zuil, met in de top het Christusmonogram, geflankeerd met twee sterren.

In dit zelfde graf liggen ook begraven:

- Willem Johannes Smit (1921-1943)
- Wilhelmina J.F. de Haan (1894-1973)

Rond 1845 hebben de kerkmeesters rondom het kerkgebouw vier bomen laten planten. In 1902 is er al een van omgewaaid. Kort na 2000 werd de boom voor de toren weggehaald en in 2004 vervangen door een bronzen boomstronk. De derde sneuvelde in december 2007. Nu is er dus nog maar een van over met een respectabele ouderdom van zo'n 170 jaar.

De boom die in december 2007 omwaaide.

De enige van de vier die nog over is. Hier in winterse pracht.

Er heeft ook (ca. 1950) voor de toren een soort monument gestaan, dat intussen al weer lang geleden is verwijderd. Op deze foto staan enkele leden van het gemeentebestuur opgesteld.

De huidige indeling van de begraafplaats, de Oude Torenhof, anno 2014.

